

Eseu despre Dimitrie Cantemir

" Voievod luminat, ambitios si blazat, om de litere si ascet de biblioteca, intrigant si solitar, manuior de oameni si mizantrop, iubitor de Moldova lui, dupa care tanjeste, si aventurier, cantaret in tambura, taragradean, academician berlinez, print rus, cronicar roman, cunosctor al tuturor placerilor pe care le poate da lumea, Dimitrie Cantemir este Lorenzo de Medici al nostru ".

George Calinescu

In literatura romana, exista putine personalitati enciclopedice cu largi deschideri spre universalitate, intre acestea amintind pe: Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade si George Calinescu.

Poate ca specificul de formare si dezvoltare al culturii noastre nu a permis si altora abordarea simultana si cu succes a mai multor genuri si specii literare, ori a unor stiinte inrudite cu literatura - ca in cazul lui Dimitrie Cantemir: a romanului alegoric, a descrierii geografice, a istoriei religiei mahomedane, a filosofiei si a literaturii propriu-zise; ori a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu: a poeziei, a teatrului, a povestirii, a unui dictionar enciclopedic, a unor studii de istorie; si, in sfarsit, a lui George Calinescu: istoric literar, eseist, critic literar, romancier, poet si dramaturg -ori poate ca dezvoltarea stiintei si culturii romane, in perioada aparitiei si creatiei multora dintre reprezentantii ei, nu era suficienta pentru o abordare enciclopedica a unor teme culturale de-o larga deschidere spre universalitate.

Cert este faptul ca, daca am avut personalitati enciclopedice in perioada in care acestea se manifestau deplin in alte tari europene avansate, ca Franta, Italia, Germania, Anglia, inseamna ca aparitia lor era posibila si in Romania si ca, prin aceasta, noi ne putem inscrie in randurile marilor contribuabili la dezvoltarea gandirii si culturii universale.

Intre acestia, un loc aparte ii ocupa printul Dimitrie Cantemir, fiul domnitorului moldovean Constantin Cantemir, el insusi domn al Moldovei pentru o scurta perioada, care face trecerea de la cronicarii propriu-zisi la adevaratii istorici si literati.

In vreme ce Principatele Romane erau sub suzeranitatea otomana, pentru a fi siguri de sinceritatea si credinta domnitorilor autohtoni, sultanii turci aveau obiceiul sa tina la curtea lor cate un fiu ori cate un frate al domnitorului in functiune, sub denumirea de capuchehaie (cap de incredere) sau beizadea (un fel de ambasador). Daca domnitorul nu era credincios sultanului, acesta ii taia capul rudei care se afla la inalta poarta.

Un astfel de capuchehaie a fost si Dimitrie Cantemir, dar capul lui luminat a pretuit pentru omenire mai mult decat capetele tuturor sultanilor din vremea aceea, care poate nici nu ar fi fost pomeniti in istorie, daca printul moldovean nu ar fi scris el insusi, in latineste - limba, pe vremea aceea, de circulatie universala - o istorie a Turciei sub denumirea de Cresterea si descresterea imperiului

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

otoman.

Dimitrie Cantemir, elev al vestitului dascal Ieremia Cacavelo preot grec din Creta, cu studii facute la Lipca si Viena, cunoscator al limbilor elina, latina, italiana si germana, profesor la scoala Domneasca din Iasi, autor ai unor scrieri originale si traduceri, el insusi cunoscator mai apoi a unsprezece limbi de larga circulatie, fire deschisa spre invatatura de carte si instructie, a petrecut in folosul sau si al tarii pe care o reprezenta timpul cat a locuit la Constantinopol, stabilind legaturi de prietenie si culturale cu ambasadorii Frantei, Angliei, Germaniei si ai altor state europene, popularizand astfel tara din care venea, dar, mai ales, studiind temeinic in marile biblioteci din capitala Turciei, nu numai istoria imperiului otoman, ci si filologia, muzica, filosofia - domenii in care a elaborat, mai tarziu, studii temeinice. Faptul ca s-a datorat o atat de larga raspandire in Europa a Istoriei Imperiului Otoman este ca, inca din titlu, autorul observa si insista asupra unui fenomen necunoscut pana atunci de alti istorici, specialisti chiar in orientalistica, adica asupra "cresterii si descresterii puterii aliotmanesti", ceea ce a fost in vremea aceea - dadea o mare speranta popoarelor crestine, aflate sub suzeranitatea turceasca, pentru viitoarea lor eliberare.

Ca om politic, Dimitrie Cantemir nu a facut o cariera prea stralucita. Ambasador, numit apoi, in anul 1710, ca domnitor al Moldovei, el se aliaza cu tarul rus Petru I si pornesc, in anul 1711, un razboi antiotoman, ideile lui istorice incercand acum sa le scrie cu taisul sabiei pe campul de lupta. Dar rusii si moldovenii sunt infranti in batalia de la Stanilesti, descrisa cu amanuntime de Ion Neculce, cronicar si mare conducator de osti pe langa Dumitrie Cantemir.

Mandrul print, care dovedise nu numai ca nu e supus inaltilor sultani, dar si ca nu se teme de ei, punandu-si in pericol chiar capul (fostul capucehaie), impreuna cu o serie de boieri, care i-au ramas credinciosi, intre care se afla si cronicarul Ion Neculce, se refugiază in Rusia, unde primesc mosii, functii politice si onoruri de la tar. Cat de apreciat a fost domnitorul moldovean de catre Petru I se desprinde din amanuntul ca sultanul, victorios, l-a rugat pe tar sa-i predea pe printul necredincios, dar acesta i-a raspuns ca mai bine iti dau jumătate din imparatie, fiindca sper s-o recastig in lupta, decat sa tradez prietenia unui om ca Dimitrie Cantemir.

Prestigiul invatatului print era pe atunci atat de mare in Europa incat Academia din Berlin l-a rugat sa scrie o carte despre tara din care provine. Asa a aparut *Descriptio Moldaviae* (Descrierea Moldovei), tiparita in anul 1716, in limba latina, care cuprindea trei parti: descrierea geografica a Moldovei, a muntilor, apelor si campurilor, prezentarea florei, faunei, targurilor si capitalei tarii de-a lungul timpului; partea a doua prezenta organizarea politica si administrativa, cu referiri la forma de stat, alegerea ori scoaterea din scaun a domnitorului, obiceiurile folclorice la botezuri, nunti, inmormantari. In partea a treia autorul vorbeste despre graiul moldovenilor, despre slovele folosite, care, la inceput, au fost latinesti, "dupa pilda tuturor celorlalte popoare, a caror limba inca e alcatuita din limba cea romana, iar apoi inlocuite cu cele slavonesti".

Opera izvorata dintr-o vibranta dragoste fata de tara, lucrarea prezinta interes nu numai pentru documentata descriere geografica (cuprinzand si prima harta a Moldovei), sau politica, ci si pentru observatiile etnografice si de folclor. Fiind scrisa in limba latina, a carei raspandire ca limba de circulatie mondiala am subliniat-o, ea face inconjurul lumii, popularizand astfel Moldova.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Dintre operele lui Dimitrie Cantemir mai amintim: Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor (1717, in latina), Viata lui Constantin Cantemir (1716-1717, in latina), Evenimentele Cantacuzinilor si ale Balenilor (1718, in limba rusa), Sistema religiilor mahomedane (1722), Divanul sau galceava inteptului cu lumea sau giudetul sufletului cu trupul (1698, text paralel romanesc si grecesc), Imaginea stiintei sacre, care nu se poate zugravi (1700, latina - un fel de Metafizica), Logica (1701), romanul alegoric, Istoria ieroglifica (1705) - lucrare de o valoare literara incontestabila, prin conceptiile filosofice si istorice pe care le afirma, inscriindu-se pe linia umanismului romanesc. Scrisa sub forma unei alegorii de mari proportii, personajele Istoriei ieroglifice provin din animale si pasari (inorog si corb), simbolizand rivalitatea dintre familia Brancovenilor si cea a Cantemirestilor (respectiv dintre tronul Munteniei si cel al Moldovei), putand fi socotita un roman social-filosofic, cu caracter politic "cel dintai roman romanesc pe temeuri de realitate istorica" - dupa cum afirma Nicolae Iorga. Prin toate acestea, Dimitrie Cantemir deschide calea iluminismului romanesc in Europa, fiind primul scriitor roman cunoscut pe plan mondial.

El face cu succes trecerea de la cronicari la istoricii propriu-zisi, de la incepatorii de literatura (in operele lui Neculce ori Costin intalnim numai fragmente literare propriu-zise: descrierea, portretul, naratiunea) la romancierul de talent. Titlurile cartilor sale ne infatiseaza preocuparile multiple pe care le-a imbratisat acest print iluminat: artistice, filosofice, istorice, literare, muzicale, geografice, etnografice si de folclor. Dimitrie Cantemir fiind, dupa cum afirma criticul literar Dan Zamfirescu: "Personalitatea de exceptionala complexitate, in stare sa refaca in dezvoltarea sa individuala drumul de secole si tipologia intelectuala a unei culturi intregi, ducandu-le pe culmi".

DESCRIEREA MOLDOVEI

" Dragostea ce avem pentru patria noastra ne indeamna, pe de o parte, sa laudam neamul din care ne tragem, iar pe de alta parte, dragostea de adevar ne impiedica, intr-aceeasi masura, sa laudam ceea ce ar fi, dupa dreptate, sa osandim ".

Dimitrie Cantemir

Opera cea mai importanta a Printului enciclopedic Dimitrie Cantemir este Descrierea Moldovei (Descrierea Moldovei), redactata in limba latina, la cererea Academiei de stiinte din Berlin, dupa ecoul european al Istoriei imperiului otoman, care il facuse mai cunoscut pe printul moldav decat tara din care venea.

Lucrarea a fost tradusa si publicata in limba romana abia in 1925. Ea cuprinde bogate informatii de istorie, geografie, dand si prima harta a Moldovei, stiintele naturii, etnografie si folclor, si chiar elemente de psihologie sociala si vocabular.

Partea geografica arata asezarea Moldovei, numele ei vechi si nou, hotarele, apele si conditiile climaterice.

Partea politica se refera la organizarea statala, alegerea, numirea mazilirea domnitorilor, ceremonialul de inmormantare; rangurile boieresti, obiceiurile la vanatoare, veniturile, datinile si daliile tarii, obiceiurile si ospitalitatea moldovenilor.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

In partea finala, ne vorbeste despre organizarea bisericeasca si ritualurile crestine. Importanta acestei lucrari consta in bogata ei informare, caracterul stiintific al organizarii materialului si talentul artistic dovedit de autor, dublat de un sincer patriotism.